

הארת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת משפטים

תשפ"ז

גיליון 298

א לעכטיגער שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא

הזרחה וזהירות פניני ממונות

פניני פרשה

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כ"א א')

יש לומר; בדיוק הכתוב: **'לפניהם'**, ע"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (לה. שיהר"ן ל"ט) שצ"ק אור הפנים הוא השכל והדעת, **'חכמת אדם תאיר פניו'**. ו"הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות" (ברכות ס"ג): ולכן כאן בראשית דיני ממונות, דיוקו של קרא: **'לפניהם'**, המשכת אור הפנים - השכל והדעת **'בדיני ממונות'**.

"כי תקנה עבד עברי" (כ"א ב)

בוהר הק' (ריש פרשת משפטים) מרחיב על ענין **'גלגולי נשמות'** שמרומז בפרשה זו של: **עבד עברי**, ע"ש. ובמסכת ראש השנה (דף לא): **'שית אלפי שנין הוה עלמא'**. וזהו: **'שש שנים יעבדו'** - **'ובשבועית יצא לחפשי חינו'** - ענין הגאולה שתבא עם סיום סוד הגלגולים, כדבריהם (ביבמות סג): **'אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף'**.

כן אפשר להסמך בעניני זה; מהא המובא ב"חיי מוהר"ן (תמ"ו): שיש להתעקש בעולם האמת ולומר: **שמוכנים לקבל העונש - העיקר לא לרדת עוד פעם לגלגול שסכנתו מרובה**. וזה שאנו רואים כאן בפרשת **'עבד עברי'**, ענין ההתעקשות שהעבד אומר: **'אהבתי את אדוני...לא אצא חפשי'**.

"אם בגפו יבא בגפו יצא" (כ"א ג)

"בגפוי" גימטריא: **'אלהים'** (עם האותיות) רמז על **'דינים'**, ואין הדין נמתק אלא **בשרשו**, (ליקו"מ נא, ועוד). וזה: **'אם בגפו יבא' - בכך גם: 'בגפו יצא'**. וזה חזוק למעשה: ששרש הדין נמצא ההרווחה, **מצרה' נעשה 'צרה'**, מנגע' נעשה 'ענג' וכמובא ע"כ, וביותר בספרי רבינו ומוהר"ן.

"ונתן פדיון נפשו" (כ"א ד)

בדברי רש"י: **'דמי נזק'**, **דברי רבי ישמעאל**, רבי עקיבא אומר **דמי מזיק'**. ע"פ דברי רבינו (ליקו"מ קמ"ט) **ש'חצות הלילה מסוגל כמו פדיון'**. ובדבריו בליקוטי מוהר"ן (תורה ס"ז ב) שיש לבכות ולהתאבל על בנין בית המקדש - שאולי חלילה היינו מהגורמים לכך בגלגולים קודמים, וכן לא לעכב את בנינו כעת בעונינו שגם זה נקרא חורבנו.

וזהו: **'פדיון נפשו' - 'אמירת חצות'** שהוא כמו **'פדיון'**, והוא על **'דמי נזק'** - צער החורבן שניזקנו מכך. **וידמי מזיק'** - על **היזק שלו** בחורבנו, או בעיבוד בנינו כעת ח"ו.

"אם כסף תלוה את עמי" (כ"ב כ"ד)

אפ"ל בהקדם ע"פ המובא בליקוטי הלכות (הל' העושה שליח לגבות חוב), חזוק בנושא **הלוואה**, דכמו שהקב"ה כביכול מקיים את העולם בחסד בתורת הלוואה גם בעת שעוברים ח"ו על רצונו, כן אנו מחויבים להידיבק במידותיו לרחם על העניים ולבלי להיות להם כנושה. כמו שהשי"ת אינו נוגש אותנו ומאריך לנו זמן אחר

מהא המובא ב'זוהר הקדוש' בריש פרשייתנו - פרשת משפטים (שמות צד). שפסוקים אלו בתחילת ואלה המשפטים' סובב והולך על ענין הגלגולים, והזוהר מאריך שם בענין הגלגולים.

והוא תמוה מאוד, מה הקשר לסוד הגלגולים, הרי פסוקים אלו - הם על דיני ממונות.

ובתירוצו: שבפרשת משפטים יש דינים של משא ומתן, וזה העיקר של שורש הגלגולים, שלפעמים אדם יש לו דין תורה עם מישהו והבית דין חיבו, ואדם זה יודע שהוא באמת לא היה חייב, וזהו הסוד של הגלגולים, שיאמין שבגלגול הקודם אני הייתי חייב לשני, ולכן אני צריך לשלם. וכל הצער שלפעמים אחד סובל מהשני, מי יודע אם זה לא מחמת גלגול - שחייב לו מהגלגול הקודם... וכמה דברים אלו, מחייבים אותנו - לא להישאר חייב ממון לשני, שלא נצטרך להתגלגל על כך, וכמובא ע"כ בספרי אמת.

בדיקה טובה ויסודית מדי פעם בפעם

ולחזוק בענייני ממונות, כדאי לנו לצטט בכאן קטע עם חן של אמת, מתוך שיחתו של החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל (דיבורי אמונה ה סב):

'ישנם דברים שחייבים לדבר עליהם: אמנם יכול להיות צדיק, למדן, קדוש וטהור ממארי דחושבנא, אך צריך לעשות לעצמו גם דין וחשבון קבוע ובדיקה טובה ויסודית מדי פעם בפעם; האם הכסף שלו הוא אמנם שלו לחלוטין, האם הוא אמנם נקי בשלימות מכל רבב של נגיעה בממון הזולת; האם לא מעורבות בממונו שאלות על הכסף? האם אין בין כספו כזה השיך לאחרים? והיה אם אמנם יתברר לו שהוא צריך להשיב, שישבי מידי! ואל ישהה אצלו כסף שאינו שלו ולו לזמן קצר... כדי שלא יתעוררו שום דין ודברים וסכסוכים - גם אם אתה מרגיש עצמך צודק - החזר הכסף וחסל!'

ואם אמנם מתעוררים אצלך ספקות על הממון למי הוא שיך, אדרבה, נהג לחומרה, החזר יותר, עד שיצא מלבך הספק לגמרי... (כמובן שאין הדברים מורים, באם חברו חייב להחזיר לו ע"פ דין תורה).

'תורה' מלשון **'הוראה'**, ניקח הוראה ודרך מפרשייתנו על הזהירות הגדולה הנצרכת בענייני ממונות, בבין אדם לחבירו, שרשי מצוות אלו גבוהים ורמים הם ביותר - וכדאי הם הזהירות המופלגת בכך.

השבוע ב'פרשתנו' אנו קוראים על דינים הנוגעים בדיני ממונות ובין אדם לחבירו, זהירות מגניבה וגזילה מצוות הלוואה לעני, לא ליקח ריבית, ועוד. וכבר עמדו על כך מפרשי התורה-בדברי רש"י בתחילת הפרשה על הפסוק **'ואלה המשפטים: 'כל מקום שנאמר "אלה" פסל את הראשונים. "ואלה" - מוסיף על הראשונים. מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני. לומר; שגם דינים אלו הנראים לנו שאנו מבינים אותם בשכלנו, אינם כך, אלא תורה מסיני הם.**

אין אנו מקיימים אותם כי השכל מחייב

וכך הם דבריו ב'שיחות הר"ן' (קט"ז): אחד היה מדבר עמו, והיה משבח את איש אחד שמתנהג ביושר, ואמר עליו בלשון אשכנז שהאיש הזה הוא אורינטליך (אדם ישר). ענה הוא זכרונו לברכה ואמר: שעל איש ישראלי אין שייך לומר אורינטליך. כי אומות העולם יש להם נהגות נימוסיות מה שהשכל והיושר מחייב, שזה נקרא אורינטליך. אבל ישראל עם קדוש אפילו אלו המצוות שהם מצד דרך ארץ, מה שהיושר והשכל מחייב, אפילו אלו המצוות אין עושים מחמת דרך ארץ, מצד חיוב השכל והיושר, רק מגזרת המלך הבורא יתברך שמו שציוה עלינו בתורתו לעשות כך: וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קיט לב): **'דרך מצוותיך ארוץ'**. הינו שאפילו המצוות והנהגות שנקראים **'דרך'**... שמצד הדרך ארץ והיושר מחויבים להתנהג כך, כגון לבלי לגזול את חברו וכיוצא בזה... מצוותיך ארוץ'... היינו שאינו מקים מצד דרך ארץ, כי אם מחמת מצוות התורה הקדושה...

ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביבמות סא): **'ישראל קרויים אדם ואין העכו"ם קרויים אדם'**. כי אד"ם הוא ראשי תבות: **'דין מצוותיך ארוץ'** כי ישראל עם קדוש, אפילו המצוות שהם מצד השכל ודרך ארץ, גם אותם המצוות אינם מקיימים מצד היושר כי אם מחמת מצוות התורה הקדושה. ועל כן הם קרויים אד"ם בחינת: **'דין מצוותיך ארוץ'**.

ועיין עוד בליקוטי הלכות (ניקין ד יח) על אלו האומרים טעמים של הבל על המצוות הקדושות... ובהמשך דבריו שם: **'אך באמת, כל בריאת העולם ומלואו הכל נברא בשביל האדם כדי שיעבוד השי"ע ע"פ התורה והמצוות שנתן לנו. כי כל מצוה ומצוה, וכל אות ואת מהתורה הקדושה, כולם הם שיעורים וצמצומים קדושים לזכות על ידם להשגות אלוקות לנצח, שזהו עיקר חיים נצחיים...'**

לחשיגה על ה קאפיקע של השני

וכשאנו עוסקים פרשת **'משפטים'**, פרשה שבה הוזהרונו על הזהירות הגדולה הנצרכת בענייני ממונות, כדאי לצטט **'שיחה' לימודית זו**, מספר **'שיח שרפי קודש'** (ג תפג) בספרו: **כששאל פעם החסיד הנודע בעבודת השם כחד משרפי מעלה - רבי געצי מאומאן, את הרה"ק רבי אברהם ב"ר נחמן: מה כוונת רבנו בענין "משפט" המובא בליקוטי מוהר"ן (ב), שזה נצרך לכל אחד ואחד בדרכי העבודה התמימה. ענהו: להשיגה על ה'קאפיקע' של השני. "קאפיקע" שם מטבע הקטנה ביותר ברוסיה: היטן יענמ'ס קאפיקע'... אכן כן, זהו ה"משפטים" שעלנו לשמור, לא להיכשל אף גם בפרוטה קלה בחשש של ממון חברו.**

סוד הגלגולים

וכמה מבחילים הם דברי הידגל מחנה אפרים' בפרשייתנו, בזהירות בענייני ממונות. בהקשותו

שירת הפרשה

"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" - בַּפְּרָשָׁה כְּתוּבָה בַּפְּסוּקִים דִּינֵי בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ הֵם מִהֵרָ סִינֵי כְּרֵאשׁוֹנִים.

טַעֲמֵי הַמְּצוּוֹת גַּם אֵלוֹ הַנִּרְאִים כְּאֵלוֹ וּמוֹנְנִים אֵינֶם אֶלָּא חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים, שְׂרָזְיָה כְּמוֹסִים.

הַזְהִירוֹת בְּמִמּוֹן חֵבְרוֹ בְּסוּד הַגְּלִגּוּלִים מוֹנְנִים עֶקֶב כֶּף - כְּמֵה זְהִירוֹת וּשְׂמִירָה בְּכֶף נִצְרָכִים.

גַּם בְּפְרוּטָה קִטְנָה עֲלִינוּ לְהִיּוֹת שְׂמוּרִים מְשֻׁמִּים גַּם עַל זֹאת גּוֹבִים וְנִתְבָּעִים.

הַמִּשְׁךְ פְּנִינֵי פְּרִשָּׁה

זמן טובא עד שנשלק לו מעט מעט את הכל. יעו"ש.
ואפשר לדייק בדבריו, שכן כתוב פה במצוות הלואה לשון **"עמי"**, שאינו כתוב בשאר המצוות - המובא כאן בפרשת משפטים, ד"עמי" כולל **כלל עם ישראל** וכמובא הרבה בגלות מצרים **"שלה את עמי"** ועוד. **דממצוה זו למדים על כלל עם ישראל להידבק במידותיו, ולוותר לזולת. ויעויין במד"ר** (פרשה ל"א) בכתבו: **"אם כסף תלוה את עמי, הדא הוא דכתיב (תהלים קיב, ה): טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט, אין בריה שאינה חייבת לאלוקים, אלא שהוא חנון ורחום ומוחל על כל הראשונים, שנאמר (תהלים עט, ח): אל תזכר לנו עונות ראשונים..."** כן אפשר להוסיף על תיבת: **"את העני עמך"** - ובדברי רש"י: **"הוי מסתכל בעצמך כאילו אתה עני"**, דזהו גם כן באותו רעיון; לחשוב על שאנו מלווים ממנו ית' בכיכול, וכשם שאנו רוצים שלא יהיה עלינו כנושה - כך אנו צריכים להיזהר לא להיות לאחרים **"כנושה"**.

"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו" (כ"ב ל') רמז לדברי חז"ל (קידושין מ:): **"האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב"**. וזה: **"ובשר בשדה... לא תאכלו"** - **"לכלב תשליכון אותו"**.

"וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו" (כ"ג ה)

בדברי רש"י על: **"וחדלת מעזב לו, בתמיהה"**. העזרה לזולת - גם לשונאך, נאמרה בלשון **שאלה ותמיהה**, שזה משנה תוקף. ובדברי הגר"ח (יומא כ"ח:): על דברי חז"ל: ששאלו לכה"ג: **"האיר כל המזרח עד שבחברון?"** באמרו: **"בלשון שאלה. כלומר הבט וראה בטוב שלא תטעה"**. וכן במפרשי ההגדה על שאלת **"מה נשתנה"** שזה בלשון **שאלה וקושיה**. שמכאן נוכל ללמוד גדול הציוני, השאלה הנוקבת, והתמיהה של: **"וחדלת מעזב לו" ? ? ?**

"למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר" (כ"ג י"ב)

אצל **שור וחמור** כתוב: **"ינוח"**, וב'בן אמתך, והגר' כתוב **וינפש**, אפ"ל ע"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (קכ"ו) על הפסוק: (שמות ל"א): **"ישבת וינפש"** - **"כיון ששבת וי אבדה נפש"** (ביצה טז). "שמחמת גדל התענוג של הנפש יתרה שבא בשבת, על כן מתחילים תכף להתגעגע ולהצטער על אבדת הנפש במוצאי שבת".

ולכך בשביתת השבת של: **בן אמתך ועבדך**, שיש להם: **נפש**, (נפש יש לכלל בני אדם, לפי מדרגתם, זוהר ח"א ס"ב, ועוד) כתוב: **"וינפש"** - מלשון **"נפש"** אך **בשורך וחמורך** שאין להם **נפש** כתוב רק: **"ינוח"**.

"את אימתי אשלה לפניך" (כ"ג כ"ז)

לשון: **"שליחותי"** אפ"ל שבא לאפוקי: **"שליחות המרגלים"** לא"י שלא קירבם לא"י, וכאן בהבטחתם על ארץ ישראל, אמר הקב"ה בלשון: **"אשלח"**, שכיבכול - הוא ישלח.

כן יש לומר; שרמזו כאן: **גאולה ראשונה, וגאולה אחרונה**, שהם ע"י: **"שליח"**, וכדברי המדרש (פסיקתא רבתי ד): **"משה גאלם בשליחות ואליהו גאלם לעתיד לבא בשליחות"**.

עוד יש לומר: **"אימתי אשלה לפניך"** שלפני הכל: זה מידת היראה, **"ראשית חכמה יראת ה'"**, ובדברי רבנו: **שעיקר ההתחלה זה: יראת העונש**. וזהו דיוקו: **"אשלה לפניך"** - לפני הכל.

וגם נלמד מכך דרכי ההתחזקות במידת היראה, כנכתב: **"לפניך שילך לפני האדם בכל מקום"**, וכמובא בדברי מוהר"ן (בהמה טהורה ד): **"ואפילו מי שנפל מאוד ח"ו, אפילו אם נפל לעבירות ח"ו, צריך לו ג"כ שיהי לו יראה גדולה מהשי"ת, לחזק את עצמו בכל נקודה ונקודה שיוכל למלט נפשו מרע ולמשוך עצמו לאיזה טוב"**.

ואפשר להוסיף; שיש כאן ג' אותיות: **א' אית אימתי אשלה**, כנגד ג' מיני יראה הנצרכים - כמובא בדברי רבנו (ליקו"מ ס'): **ששלימות היראה הוא בג' בחינות: מורא שמים, ומורא רבך, ומורא אב ואם.**

סיפורים מאירים

"ועבדתם את ה' אלוהיכם וברך את לחמך" (שמות כ"ג כה)

תן לי פרנסה לעת עתה

היה זה בשנת תקס"ג רבי נתן נוסע לרבינו לאחר התלבטות קשה, האם עליו לנסוע ליריד בעיר ברדיטשוב ולהביא משם סחורה לחנות שפתחו עבורו כבקשת משפחתו.

לאחר ששמע רבי נתן מרבינו במהלך שהותו תורה נפלאה על הביטול להשם יתברך ע"י עצת ההתבודדות (תורה נ"ב בליקוטי מוהר"ן), ואשר מוהר"ן מאלף מאד התלהב מכך נכנס להיפרד מרבינו.

לאחר פרידתו מרבינו. שב מוהר"ן עוד באותו יום לנמירוב, ומשם לברדיטשוב לקנות סחורה עבור החנות שפתחו עבורו בני משפחתו.

מובן מאליו, כי לאחר פגישה כזאת עם רבינו, כאשר כל חושיו היו רחוקים כמטווחי קשת מהבלי העולם הזה, ונשמתו כמעט כלתה בקרבו מרוב געגועים להידבק בהשי"ת, לאחר כל זה קשתה עליו הנסיעה "המסחרית" עד מאוד. הוא נסע ברירה בלית ברירה ובלחץ מבני משפחתו, ולבו מר עליו על הזמן היקר מכל הון שהיה יכול לנצלו לעבודת השם.

לכן, בשובו מברדיטשוב טעון בסחורות שונות, ומיד בהיכנס הביתה, טרם הספיק למסור לזוגתו טיבה של כל סחורה ומחירה - רץ כחץ מקשת לבית המדרש, והשקיע עצמו כל כולו בלימוד התורה ובעבודת ה'.

אשתו, שבאה מביתה של הגאון הגדול רבי דוד צבי, בית שכל כולו תורה ויראה - לא רגילה הייתה מעודה במסחר, ולכן לא הבינה בטיב הסחורות ובשוים. בלית כל ברירה אחרת נאלצה עתה לרוץ לבית המדרש ולשאול את בעלה מחיר סחורה מסוימת כל אימת שלקוח נכנס לחנות.

מצב כזה לא היה יכול בשום אופן להימשך זמן רב, אז החלו הכל להבין כי מוהר"ן אינו האיש המתאים לרכוש סחורה ולעמוד ולפקח עליה עד שתימכר כנדרש. לבסוף הורידו ממנו גם את העול הלזה של נסיעה לרכישת סחורה. תפקיד זה הוטל על אדם אחר, כאשר אשתו קיבלה על עצמה לנהל את החנות באחריותה מבורק עד ערב.

באופן כזה עמדה הזמן כספי הפדיון, רווחי החנות מועטים היו וכל העסק כשל. ומכיוון שמתחילת הקיץ התכללו כבר על שולחן עצמם - אזל המזון כליל.

פעם אחת, לעת סעודת הערב, בחזור מוהר"ן מבית המדרש, החלה זוגתו לשפוך לפניו לבה: צרכי הבית גדולים, ההוצאות מרובות וההכנסות מהחנות מועטות, ויש לה כבר חובות לאחרים, ואינה מוצאת שום פתח כיצד להחזירן. הדברים שברו את לבו של מוהר"ן וברוב מרירותו נכנס לחדר השני ופרץ בבכי.

ריבוננו של עולם - זעק מקרב לבו - קודם שנעשין איש כשר באמת צריך להתמהמה הרבה... אנא, לעת עתה תן לי פרנסה!...

"והיה טרם יקראו ואני אענה". אך יצאו המלים מפיו הקדוש של מוהר"ן וכבר צמחה הישועה. באותה עת הכין הקדוש ברוך רפואה קודם למכה. כי ממש באותה שעה שעמד מוהר"ן עומד בחדרו והתחנן לבראו על ישועתו - שוחח אביו של מוהר"ן ושותפיו אודות מצבו של מוהר"ן: יש לך בן יקר שביקרים - אמרו השותפים אל האב - עליו מופלג ובר דעת, מדוע אינך שם ליבך אליו?

מה אעשה, השיב האב, שנים רבות היה סמוך על שולחני, ובנוסף לכך תומך אני בו בכל עת, ובכל הזמנות אני מכניס לביתו מספר רובלים, והלא נמצאים עדיין בביתי ילדים קטנים שעלי לפרנסם ולהשיאם, וצרכי מרובים!

מיד עלתה עצה טובה בלב השותפים, וכה אמרו: יעריכו נא הסחורה שנותרה עדיין בחנות של מוהר"ן, ונעבירנה לאודסה לחנותנו המשותפת (כי כאמור לאביו של מוהר"ן הייתה כמה חנויות מפוזרות על פני אוקראינה) סחורה זו נמכור, ואת התמורה נעביר לו, למען יהיה לו מעמד פרנסה כלשהו. כי מהרווחים יחיו מוהר"ן ובני ביתו, ללא צורך של השתעבדות לחנות משלהם. כן בקשו שאביו יוסיף לו משלו רק מעט להשלמת הפרנסה באופן שיידרש.

אביו רבי נפתלי הירץ הסכים לרעיון, ומיד שלח להודיע זאת לבנו. מוהר"ן נוכח בעליל כי תפלתו נתקבלה, ומובן כי הסכים לזה מיד.

העסק הלזה קם והיה, ממנו התפרנס מוהר"ן בריווח, ועסק זה נמשך עד לערך שמונה שנים לאחר הסתלקות רבינו.

**בכוח
הלבנוניות
למתק
את
השחרות
ולהטעימה
בטעם
חדש...**

זוית ראיה <<

מוסדות ברסלב 'אהבת משה'
 ע"ש מוהר"ן מברסלב זיע"א
 המוסדות הוותיקים והמנוסים דוברי לשון הקודש קרוב לארבעים שנה
 בהכוונת זקני אנ"ש זצ"ל ושיבלט"א
הננו שמחים להודיע
שהחלה ההרשמה לשנה"ל תשפ"ז
 לכיתות גן ומכינות, תלמודי תורה ירושלים - בית שמש
 ישיבה לצעירים - ביתר עילית
 החפץ ה' בידינו יצליח להמשך חינוך בנינו לתורה, חסידות ויראת שמים בדרכי רביה"ק הנ.ג.מ.ח. זיע"א
לפרטים וקבלת טפסי רישום
02-5829920